

CRONICA VIETII ȘTIINȚIFICE

A treia conferință europeană a Arhivelor

În perioada 11–15 mai 1993 s-au desfășurat la Viena, în noul sediu al Arhivelor Statului, lucrările celei de a treia Conferințe Europene a Arhivelor. Organizată de Arhivele Statului din Austria, sub auspiciile Consiliului Internațional al Arhivelor (C.I.A.), conferința, cu tema „Noi forme și perspective de cooperare a arhivelor din Europa”, a atras un număr de 75 participanți din statele europene, dar și din câteva state aflate în alte continente (S.U.A., Canada, Israel, India și Botswana). Cuvântul de deschidere, semnificativ pentru nivelul și importanța manifestării, a aparținut secretarului de stat al Cancelariei Federale a Austriei, Dr. Peter Kostelka, fiind rostit după o serie de alocuțiuni prezentate de directorul general al Arhivelor Austriei, Dr. Kurt Peball, reprezentantul Consiliului European, Jean Gattégno, directorul programului general de informații al UNESCO, Dr. Wolfgang Löhner și de președintele C.I.A., Jean-Pierre Wallot.

Delegații au participat, potrivit programului, la patru ședințe de lucru, toate în plan, audiind un număr de 14 comunicări de specialitate, urmate, fiecare, de discuții și la o excursie de documentare în Bratislava (capitala Republicii Slovacă) și Sopron

(Ungaria), având ca obiectiv principal vizitarea Arhivelor. Limbile admise au fost germana, engleza și franceza. Domeniul aminorit, al relațiilor internaționale a Arhivelor, incomplet aprofundat până în prezent, dispersat într-o varietate de publicații și limbi, a beneficiat de o abordare cuprinzătoare. Studiul intitulat „Programe ale cooperării internaționale a Arhivelor în Europa”, întocmit de Lajos Körmendy, Budapesta, a servit drept orientare și temei multor participanți la dezbateri. Comunicările au reușit să valorifice, în general, experiența acumulată în privința raporturilor între Arhive, tratând subiecte ca: „Perspective deschise de simpozionul de la Maastricht (oct. 1991) în ceea ce privește Arhivele fără frontiere” (Kenneth Hall, Marea Britanie); „Noile zone economice și Arhivele lor” (Marie-Edith Brejon de Lavergnée, Franța); „Perspective ale cooperării regionale între arhive”: Cazul zonei Rinului de Sus (Joachim Sturm, Germania), cazul zonei Alpi-Marea Adriatică (Uge Cova, Italia), cazul Țărilor Scandinave și Baltice (Pirkke Rastas, Finlanda); „Coordonarea cercetării arhivistice și difuzarea informației profesionale” (Richard Huyda, Canada), „O experiență spaniolă privind banca de date și comunicarea la distanță” (Pedro Gonzales, Spania), „Pentru o nouă istorie europeană după integrare”

(Jean Marie Palayret, Italia), „Capcanele terminologiei și bariere lingvistice” (Sharon Thibodeau, S.U.A.) ș.a.

Mentalitatea arhivistului-istoric, predominantă în țările Europei, a determinat preocupări în direcția exploatării arhivelor istorice. De aici contacte externe consacrate ideii de completare a Arhivelor Naționale cu copii (microfilme) după înscrisuri conservate în străinătate. Între Arhivele țărilor europene s-a instituit, de-a lungul anilor, prin acorduri culturale cu spectru mai larg sau acorduri directe, relații bi și multilaterale. Este cunoscută și forma permanențelor arhivistice în țări din Europa, ca în cazul Canadei, prezentă prin câte un „ambasador” în Arhivele din Paris și Londra, precum și a Ungariei, cu trei arhiviști instalați permanent în arhivele din Viena.

Coordonarea raporturilor între Arhive a devenit resortul câtorva foruri arhivistice, de acum bine cunoscute și cu activitate complexă. Este vorba despre Reuniunea Arhivelor Lacului Constanța, care apropie instituțiile de profil din Elveția, Germania și Austria, despre Centrul Internațional de Informații pentru sursele istorice ale Balcanilor și Mediteranei (CIBAL), cu sediul la Sofia, fondat în anul 1976, despre Centrul de Informații a Arhivelor din Maribor (Slovenia), înființat în 1985 și profilat pe probleme tehnice derivând din păstrarea, conservarea, restaurarea și microfilmarea arhivelor. Cel mai mare și reputat organism profesional al Arhivelor din Europa este Consiliul Internațional al Arhivelor, ale cărui programe variate atrag, începând din anii '80, toate națiunile, chiar și pe acelea care nu au aderat încă la forme mai simple de cooperare.

Conferința s-a oprit asupra domeniilor principale ale relațiilor internaționale practicate în lumea Arhivelor, neomițând achizițiile de copii (microfilme) după documente, pe baza cercetărilor întreprinse de arhiviști vizitele de studiu și documentare, stagiile de perfecționare, participarea la diferite manifestări de specialitate, integrarea europeană a Arhivelor, organizarea de expoziții, elaborarea de publicații comune etc. și a acor-

dat un loc aparte perspectivelor deschise de immagazinarea și prelucrarea informațiilor din Arhive cu ajutorul sistemelor automate de calcul, aderării Arhivelor la Banca mondială de date.

Reprezentantul Direcției Generale a Arhivelor Statului din România a prezentat pașii făcuți în ultimii trei ani în țara noastră pentru scoaterea Arhivelor din izolarea la care au fost condamnate de regimul dictatorial și reluarea contactelor firești cu instituții similare și foruri specializate de peste hotare. S-a amintit, de asemenea, despre deschiderea Arhivelor românești pentru cercetare, punere la dispoziția celor interesați, în temeiul legii, a documentelor din Fondul Arhivistic Național, ridicarea oricăror interdicții care îngreădeau accesul la unele fonduri de arhivă. Preocupările manifestate pentru încheierea în continuare a unor acorduri bilaterale cu Arhivele Statului din Ungaria, Austria și alte țări europene, au fost salutate de directorul general Dr. Kurt Peball, care și-a exprimat încrederea în viitorul relațiilor cu țara noastră, arătându-și disponibilitatea pentru o cooperare fructuoasă.

Lucrările conferinței au prilejuit cunoașterea părerilor participanților în legătură cu tendințele relațiilor între Arhive, condițiile nou create din acest punct de vedere în urma destrămării regimurilor comuniste în estul și sud-estul Europei. Arhivele țărilor dezvoltate aparținând Comunității Europei se detașează la ora actuală prin dotări, înzestrare tehnică și mijloace financiare de țările din est care, după cum observau reprezentanții Rusiei și Poloniei, au stringentă nevoie de sprijin în vederea alinierii lora la programele de modernizare și cooperare preconizate. Concomitent cu depășirea diferențelor de ordin material între Arhivele din vestul și estul Europei se așteaptă și schimbarea mentalității în lumea slujitorilor Arhivelor în sensul trecerii la abordarea raporturilor între instituțiile de profil exclusiv de pe poziții profesionale și nicidecum politice. Dacă vorbim totuși de o politică a Arhivelor, ea nu poate fi alta decât cea bazată pe cu-

noașterea adevărului izvorât din documente, iar aceasta se realizează printr-o cât mai rapidă și complexă evidențiere și răspândire a informațiilor din documente.

Pentru mai buna orientare în problematica manifestării, încercăm în continuare să re-producem idei, opinii și soluții desprinse din dezbateri, fără pretenția vreunei ierarhizări valorice: Dorința statelor europene, printre care și România, de a dobândi copii după documente aflate până în 1990 în Arhivele Uniunii Sovietice, spunea dl. Kiril M. Anderson din Moscova, își poate găsi împlinirea numai în temeiul acordurilor încheiate cu Arhivele republicilor independente desprinse din U.R.S.S. și nu doar printr-un singur acord cu Rusia, care nu mai are competență asupra celorlalte republici.

Normalizarea relațiilor între țările și Arhivele din vestul și estul Europei, a fost de părere dl. Hans Hoffmann, Belgia, a început și se află în plină desfășurare. Ea nu se poate produce însă instantaneu. Urmele lăsate de regimurile comuniste se șterg greu. Este nevoie de răbdare. Dorința generală de cunoaștere și cooperare se cere încurajată. Orice formă de colaborare este preferabilă izolării. Să ne ferim de pasivitate în abordarea relațiilor cu alte Arhive. Arhivele trebuie puse la dispoziția cercetării și aceasta stă în puterea noastră, a arhiviștilor. Să ne-o exercităm deci.

Costul ridicat al microfilmelor (1 dolar/cadru) împiedică statele sărace să obțină din străinătate copii după documente de interes istoric. Dl. Jerzy Skowronek, Polonia, întrezărea soluția pentru depășirea acestui neajuns în înființarea de către organismele internaționale de profil, cu fonduri realizate din colecte de la cei interesați, a unui laborator sau serviciu specializat, capabil să onoreze, gratuit sau la costuri accesibile, comenzile de microfilme ale Arhivelor.

Arhiviștilor, ca primi beneficiari ai informațiilor oferite de documente, le revine obligația răspândirii prompte a acestora. Lăsând informația închisă în documente, nesemnaland-o deci, arhiviștii nu-și împlinesc menirea, nu aduc nici un serviciu societății.

Dl. Richard Huyda, Canada, susținea, pornind de la însemnătatea cunoașterii informațiilor furnizate de documente, oportunitatea creării sistemelor naționale de informatică, cu implicarea largă a Arhivelor și racordarea lor la sistemele internaționale, coordonate de C.I.A. A remarcat în acest sens experiența Arhivelor spaniole, posibilitățile pe care informatica le crează în general. Dl. Pedro Gonzales, Madrid, explica succesul țării sale în materie de informatică prin bunele relații întreținute de regimul politic din Spania cu spaniolii din statele sud americane, care sprijină material acțiunea. Sistemul de informații realizat aparține însă Arhivelor spaniole. Ele încheie acorduri directe cu Arhivele altor țări și urmăresc constituirea Băncii mondiale de date.

Ultima ședință de lucru a conferinței, consacrată strategiei comunicației în domeniul cercetării istorice, a scos în evidență relația între Arhive și istorie. Istoria se scrie pornind de la documente, de la Arhive. Nici un istoric autentic nu poate face abstracție de Arhive. De aici importanța deschiderii Arhivelor pentru cercetare, a colaborării dintre arhiviști și istorici. Înainte de toate, a fost de părere dna Regula Nebiker, Elveția, se cer publicate evidențele, repertoriile Arhivelor, pentru a grăbi accesul istoricilor la izvoare. Ideea a revenit de mai multe ori în discuție, intrând largul acord al participanților la discuții. Dl. Hans Hoffmann, Belgia, remarcă însă nevoia publicării respectivelor evidențe, precum și a unei bibliografii complete, internaționale, a lucrărilor de specialitate, într-o limbă de circulație, propunând în acest sens limba engleză, recunoscută ca având cea mai largă răspândire pe plan mondial.

Conferința s-a încheiat printr-un discurs general concludiv, rostit de dl. Hermann Rürschöttel din München și prin mai multe intervenții având, de asemenea, rol de concluzii. În lipsa unor hotărâri ale conferinței, concluziile, apreciate ca utile, urmează să fie curând traduse de organizatori în limbile engleză și franceză și difuzate Arhivelor Naționale din țările participante. Amintim unele dintre acestea: nevoia înlăturării defi-

nitivă a rigidității instalate în relațiile dintre Arhivele din estul și vestul Europei, îndeosebi în ultimul deceniu al regimurilor comuniste. Importanța aderării deschise a tuturor Arhivelor la formele de cooperare existente. Rolul forurilor internaționale în domeniul Arhivelor este unul de facilitare și coordonare a raporturilor între instituțiile de profil și nu de dirijare a activităților acestora.

Președintele sesiunii de încheiere a lucrărilor conferinței, monseniorul Charles Burns, Vatican, a rostit în final un vibrant îndemn la colaborare și pace.

A patra Conferință europeană a Arhivelor va avea loc în Marea Britanie, în anul 1994, și va fi consacrată strategiei contactelor între Arhive.

MIRCEA TIMBUS